

Fruktbar forskning med kongelig aktualitet

Trude Lappegårds forskning bærer frukter. Resultatene fra hennes nylig innleverte doktorgrad om fruktbarhet og barneomsorg har gått land og strand rundt, og i pressen omtales hun som fruktbarhetseksperter. Hun tar livet av mytene om at kvinner som velger lang utdanning og gjør karriere, velger bort barn. Sosiologen er en av få SSB-forskere som har brukt ordet sex i en tittel, og hun applauderer den svenske ordningen med "snabbhetspremie" til foreldre som får to barn på under to år slik som Märtha og Ari, og nå Mette-Marit og Haakon.

Tenåringer og sex, abort, pappapermisjon, hvilke kvinner føder flest barn, hvor bor de, hva slags utdanning har de, og hvorfor venter de så lenge før de får sitt første barn? Trude Lappegård vet svaret på alt dette, og mer til når det gjelder fruktbarhet. Temaet fruktbarhet er i vinden, for selv om norske kvinner i snitt føder ett barn færre enn de gjorde på 1960-tallet, troner vi på Europatoppen i fruktbarhet. Babyproduksjonen blant norske mødre blir bare overgått av kvinner fra Island, Irland og Frankrike. Hva er det med disse norske "superkvinnene" som Stoltenberg omtalte dem som i en nyttårstale noen år tilbake? Ikke bare føder de relativt mange barn, men de er også yrkesaktive i motsetning til sine europeiske medsøstre.

– Norge har gode velferdsvilkår. Kvinnene her trenger ikke lenger velge mellom jobb og barn. Dette er en av hovedårsakene til at norske kvinner er blant dem som føder flest barn i hele Europa for tiden, sier Trude Lappegård.

Oppe i 7. etasje, nesten så nærme man kommer himmelen i Statistisk sentralbyrå, sitter SSBs egen fruktbarhetsforsker på sitt nye kontor. Litt trangere enn det forrige, påstår hun, men likevel med sirlig orden i hengemapper og permer i ulike farger og størrelser. Ikke så mange synlige laster på kontoret, bortsett fra et digert glass, halvfullt med pulverkaffe. Antall daglige kopper med tynn pulverkaffe overstiger anbefalingene, og Trude vil ikke røpe hvor mange røde termokrus hun setter til livs i løpet av en dag. Få, om noen, vet mer om fruktbarhet enn henne i Norge.

Ja takk, begge deler

Fruktbarheten i verden er på vei ned. Verdens kvinner får i snitt to barn mindre enn de gjorde for bare noen tiår tilbake. Ikke siden 1973 har den norske fruktbarheten ligget over reproduksjonsnivået. Uten innvandring ville folketallet i Norge gått ned år for år. I dag får hver norske kvinne i snitt 1,8 barn. I mange av de østeuropeiske landene ligger fruktbarheten helt nede på 1,1 barn per kvinne. Liten fremtidstro har gjort at mange enten utsetter, eller lar være å få barn.

– Er det den norske troen på fremtiden som er så stor, eller er det andre forhold som gjør at norske kvinner sier ja takk til både barn og karriere?

– I Norden og Norge står normen om en selvstendig forsørgerrolle for kvinner sterkt. Det innebærer en forventning om at kvinnene fortsetter å jobbe etter

Hege Kristin Fosser
Pedersen

Byråprofilen

Samfunnsspeilet ønsker i denne serien å portrettere interessante personer som arbeider i Statistisk sentralbyrå. Personer som vi tror våre lesere vil vite mer om, og som de i noen tilfeller kjenner fra andre sammenhenger. Vi vil lage en slik profil i annethvert nummer og startet i nr. 1/98.

Hege Kristin Fosser Pedersen er journalist i Statistisk sentralbyrå, Formidlingsavdelingen (hege.pedersen@ssb.no).



Foto: Hege Kristin Fossler Pedersen

at de har fått barn, og at hverdagen består av en kombinasjon av barneomsorg og yrkesdeltakelse. For nordiske kvinner er dette mulig fordi samfunnet langt på vei har tilrettelagt for en slik kombinasjon blant annet gjennom familiepolitiske tiltak som svangerskaps- og omsorgsordninger, barnehager, barnetrygd og kontantstøtte. Og mange kvinner jobber deltid. – I Norge er det ikke et spørsmål om enten-eller, her er det helt klart mer både-og, sier Trude Lappegård.

– Så du mener at myndighetene har gjort nok for å legge til rette for at norske kvinner kan kombinere barn og karriere?

– Ordninger kan dessverre aldri bli godt nok tilrettelagt, men det er mange gode ordninger i Norge, sier Lappegård diplomatisk. – Den beste ordningen er vel den sjenerøse fødselspermisjonen, god tilgang til barnehager og gode barnetilsynsordninger. Jeg mener at politikerne må tilrettelegge for at norske par kan få de barna de ønsker seg. Fremdeles er det ikke helt slik for alle yrkesgrupper.

Forskeren mener at høye fødselstall er et resultat av bevisst satsning på familiepolitiske tiltak siden slutten av 1980-tallet, kombinert med gode muligheter for deltidsarbeid og en gunstig økonomisk utvikling.

Lappegård = royalist?

Med nye regler kan flere gjøre som Märtha og Ari, sto det i Dagsavisen i september i fjor. Den dagen ble Trude Lappegård vekket av at telefonen ringte iltert hjemme på Majorstua klokka halv syv om morgenen. I halvsøvn skulle hun svare en journalist som ville konfrontere henne med utsagnene etter at det ble kjent at paret skulle få barn nummer to, nå kjent som Leah Isadora, mindre enn to år etter at Maud Angelica ble født.

– Hva var det du hadde sagt som gjorde deg til et ettertraktet intervjuobjekt denne dagen?

– Märtha er blant de rundt 20 prosentene av norske mødre som får sitt andre barn mindre enn to år etter at det første barnet er født. Med endrede regler for fødselspermisjon kunne flere norske kvinner ha fått flere barn med kortere intervall, sier Trude Lappegård.

– Er det dette svenskene kaller "snabbhetspremie"?

– Ja. I Norge må kvinnene jobbe full tid i de siste seks av ti månedene før de har krav på full fødselspermisjon. Mens i Sverige har man "snabbhetspremien" som gjør at man beholder permisjonsrettighetene fra første barn også for det andre og tredje barnet uten at de må jobbe dem opp på nytt, sier Lappegård entusiastisk. Hun har stor tro på den svenske ordningen. Mange norske mødre gjør som Märtha, de venter til de er inne i 30-årene før de blir mødre. De svenske tallene, etter at de innførte denne "snabbhetspremien", tyder på at mange ønsker flere barn med kort intervall, og at det nå er mulig å få det til.

– Er det kvinnene tilbake til kjøkkenbenken du ønsker deg med å snakke varmt om en slik ordning?

– Nei, nei. Mitt ønske er at systemet må bli mer fleksibelt. Det handler ikke om å få flere kvinner hjem til kjøkkenbenken, men om å gi dem et valg, un-

derstreker Lappegård som ikke ønsker å bli tatt til inntekt for dem som hyller kontantstøtten eller Kristelig Folkeparti. – I Sverige har de ikke kontantstøtte, likevel får de det til, understreker hun.

Dette var første gang Lappegård sa noe politisk, uten at det kunne taes til inntekt for noe spesielt parti. Hun mener det er en vanskelig balansegang å snakke uten å bli tatt til inntekt for noen.

Studerte "moderne" kvinner

Mange har trodd at kvinner som velger lang utdanning og gjør karriere, også velger å ikke få barn. De tar feil. Under Lappegårds arbeid med doktorgradsavhandlingen "Inequality in choice of life-course. Studies on fertility and childcare", som ble levert i februar, kom det frem at høyere utdanning og karriereorienterte yrker ikke hindrer norske kvinner i å få mange barn.

– Fortsatt er det slik at det er flere barnløse kvinner blant dem med lang utdanning. Kvinner uten høyere utdanning får fremdeles flest barn, men enkelte grupper med lang utdanning ligger på samme nivå. Det er altså ikke slik at de med lang utdanning generelt velger bort å få barn, sier sosiolog Trude Lappegård. – Blant kvinner med høyere utdanning er det sykepleiere og lærere som får flest barn. Blant de typiske karriereorienterte yrkene er det kvinnelige leger som topper fødselslista. – Det kan være at disse yrkesgruppene er mer familieorienterte enn andre.

I sitt doktorgradsarbeid har hun sett på kvinner født i perioden 1954 til 1984 og innvandrerkvinner bosatt i Norge.

– Hva er de mest spennende funnene fra doktorgraden?

– Det er flere funn jeg synes er spennende og som trigger nye spørsmål. For eksempel at innvandrerjenter som har vokst opp i Norge er likere norske jenter enn sine mødre. Foreløpig er disse jentene unge, og det blir veldig spennende



Foto: Hege Kristin Fossler Pedersen



Foto: Hege Kristin Fossler Pedersen

nende å se hvordan det har gått når en kan gjøre opp status når de er i 40-årene. Et annet eksempel er at det er store forskjeller i fruktbarheten mellom kvinner med ulik type utdanning. Det er i mange sammenhenger blitt bekreftet at det er forskjeller mellom kvinner med lang og kort utdanning, men at det er vel så store forskjeller mellom hva slags utdanning kvinner velger er interessant. Jeg skulle gjerne hatt data som kunne fortelle meg mer om hvorfor det er sånn.

Fra lønnsomhet til fruktbarhet

– Det er jo bare 33 i Norge som heter Lappegård til etternavn i dag. Hvor kommer navnet fra?

– Navnet Lappegård stammer fra Ål i Hallingdal, og bestefar flyttet til Nittedal som ung, og far vokste opp i Nittedal der jeg også har mine røtter, sier Lappegård.

At hun ble akkurat sosiolog, påstår Trude Lappegård er litt tilfeldig. Hun er den første i familien med universitetsutdanning. Da hun begynte på Universitetet i Oslo i 1989, var det ikke helt opplagt hvilken retning studiene skulle ta. Etter examen filosofikum gikk turen til Oxford og studier i engelsk fordi

hun ville bli bedre i engelsk før hun skulle studere videre. Tilbake på Universitetet i Oslo et halvt år senere, begynte hun på idéhistorie grunnfag. Faget var interessant, men ble for "fjernt i tid" for Trude. Nå falt valget på sosiologi. I dag påstår Trude at hun fremdeles har glede av idéhistorie – i alle fall i selskapslivet.

Trude gjorde unna studiene på kort tid. Hovedfaget, med hovedoppgave om lønnsforskjeller og lønnsforhandlinger, gikk unna på to og et halvt år. Og som 26-åring var hun ferdigstudert, og fikk et ettmåneders engasjement i Byggeforsk der hun jobbet med boligforskning og spesielt med spørsmål knyttet til bostedsløse. Engasjementet strakte seg til to år. Da kikket hun igjen i avisene og så at SSB trengte en person til å jobbe med bolig, registerdata og familie.

– Jeg jobber jo med bolig i dag, så dette må være jobben for meg, tenkte jeg. Så viste det seg at jeg skulle jobbe med familie og fruktbarhet. SSB hadde ikke hatt noen til å jobbe med fruktbarhet på en stund, så her var det nok å gå i gang med, minnes hun humrende. – Jeg fikk tilgang til en datafil med oversikt over fruktbarheten i Norge og beskjed om å gjøre mer eller mindre som jeg ville.

Samme høsten skrev hun sin første artikkel i Samfunnsspeilet. Det var en artikkel om status på feltet for de fem siste årene. Trude Lappegård har vært en av de ivrigste skribentene i Samfunnsspeilet, og i dag sitter hun i redaksjonen til magasinet.

Livet i media

– Fruktbarhetsanalyser ble Trudes felt, og hun kastet seg over det med stort pågangsmot. Det varte ikke lenge før hun ble sitert både her og der, for hun hadde en helt annen holdning til media enn det mange av oss andre hadde, sier kollegene. – Mens vi helst ville sitte i fred og forske og gjemme oss bort på våre kontorer, tok hun selv kontakt med journalistene og syntes det var kjempespennende å komme i media. Store oppslag var toppen, og spesielt hvis hun også kunne få med et lite bilde av seg selv! Vi eldre og mer erfarne sto på sidelinjen og så på med skrekkblandet fryd. Kunne dette gå godt? Men joda, det gjorde det. Trude kom alltid ned på bena.

Trude smiler av kollegenes kommentarer, og bretter ut sin tettpakke med blå ringperm med avisutklipp fra sine syv år i SSB. Den jenta har orden i sysakene.

Neste artikkel er aldri langt unna. Trude fikk tidlig teften av medielivet. Neste artikkel i Samfunnsspeilet handlet om regionale forskjeller, og lite ante Trude at dette var mat for lokalavisene. – Da lærte jeg meg at å bruke fylke som variabel, er det samme som å be lokalpressen ringe. Jeg satt i telefonen hele dagen og svarte på hvorfor og hvor fruktbarheten var på topp og bunn i landet. Det var en svett affære. Jeg ble kastet inn i det. I dag er jeg flinkere til å sørge for at det er et apparat rundt meg på seksjonen som kan hjelpe meg med å fakse over intervjuer etc. til avisene. Da Adresseavisa noen år senere ville ha en kommentar på hvorfor Nord-Trøndelag hadde landets yngste mødre, forsøkte Trude seg på en spøk med journalisten. Det endte med at hun ble sitert ordrett på at "de har vel ikke så mye annet å gjøre, da". En gang hun ikke var klar over at hun ble intervjuet, men trodde journalisten var på jakt etter bakgrunnsinformasjon, skulle hun forklare hvorfor hedmarkingene ikke føder så mange barn.

– Jeg er jo ikke lokalkjent, og har radius som maks strekker seg litt nord for Sinsenkrysset. Tolga og Våler er ukjent territorium for meg. Men jeg skulle forklare journalisten at dette var komplisert. For å illustrere at to fenomener kan opptre uavhengig av hverandre, sa jeg at denne mangelen på fødende kvinner i alle fall ikke har noe med drikkevannet i Glomma å gjøre. Det var bare en setning i en lang samtale. Gjett hva som ble overskriften dagen etter. Hun ler litt av de gamle medieoppslagene, og konstaterer at hun ikke har gjort de store skandalene i pressen.

– *Hvorfor er du oftere i media enn mange av dine kolleger?*

– Jeg brenner for den anvendte demografien. Hva er poenget med all forskningen hvis ingen får vite om det? Det vi holder på med, er viktig for samsfunnsplanleggerne; de må ha et godt grunnlag for å fatte sine beslutninger. Jeg synes vi driver med utrolig interessante ting her i SSB. At enkelte ikke er like interesserte i å formidle som meg, er kjedelig for SSB.

Forsker Lars Østby var den som ansatte Trude Lappegård. Han har inspirert Trude til å vise verden hva hun forsker på. – På seksjonen får vi honnør når vi har vært i media, sier hun.

– *Hva er det vanligste spørsmålet fra media?*

– "Har du noe spennende på gang?", "Hva driver du og forsker på for tiden?" og "Hvorfor er fruktbarheten i Norge så høy i forhold til i resten av Europa?" Jeg får også en del spørsmål om innvandrere og hvorfor de får så mange barn, sier Trude litt oppgitt. Hun fikk så mange spørsmål om innvandrernes fruktbarhet at hun til slutt skrev en egen artikkel i Samfunnsspeilet om myter og fakta.

"Smøring" av statsansatte og sex

Trude Lappegårds medietekke får også behagelige konsekvenser for kollegene. VG er en av landets mange aviser som ofte bruker Trude som kilde. En slik innsats for landets største avis gir også spiselige resultater, ofte i form av sjokolade eller marsipan før jul. En kollega sier at Trude deler raust når sjokoladen fra avisredaksjonene kommer. Ett år var hun i Berkley på reisestipend fra Forskningsrådet for å gjøre ferdig sin doktorgrad da sjokoladen nådde syvende etasje i SSB, og kollegene husker at hun hadde gitt dem tillatelse til å spise alt sammen.

Det er ikke ofte at forskere og statistikere i SSB har brukt ordet sex i en tittel. Trude har gjort det. Kanskje er det derfor VG liker henne? – He-he, sier hun lett beskjedent. – Jeg har fått en del kommentarer på akkurat det ordet. Men ordet sex er beskrivende, ikke spekulativt. "Tenåringsjenter: Sex, men ikke barn" het artikkelen. Vi skal ikke være redde for å skrive sex, når det er sex vi snakker om. Det nytter ikke å pakke inn ord for å få dem til å se bedre ut på trykk.

Forskjellighet er den nye trenden

– *Demografer er opptatt av at den norske befolkningen må reprodusere seg selv. Vi må altså få 2,1 barn for at det skal lykkes. Hvorfor er det så viktig å føde så mange barn inn i en allerede overbefolket verden?*

– Det er selvfølgelig ikke noe mål i seg selv å få flest mulig barn. Men hvis vi raskt blir færre her i Norge, da vil vi få veldig mange gamle og få unge mennesker, og det vil bli store skjevheter i sammensetningen av befolkningen. En slik tendens ser vi konturene av i dag med en gryende eldrebølge. Problemene oppstår i overgangsfasen. Noen skal jo forsørge de andre. Det kan tenkes at vi kan klare oss med litt færre mennesker her i landet på sikt, men det er en fordel at vi har en jevn befolkningsstruktur, og at denne utviklingen skjer gradvis, ikke over natta.

– I løpet av de siste tiårene har vi sett trender som at kvinnene får færre barn, de venter lenger med å få dem og det fødes flere tvillinger? Hva slags trender kan vi vente oss på fruktbarhetsfronten fremover?

– Det er jeg usikker på. Det er vanskelig å spå om slike ting, men vi nordmenn må ta inn over oss at fruktbarhetsmønstrene til kvinnene i dette landet er veldig forskjellige. Det varierer veldig når og hvor mange barn de ulike parene får. Behovet for ulike ordninger varierer mer fra gruppe til gruppe i dag enn tidligere, og det må vi studere nærmere for å kartlegge. I enkelte yrkesgrupper er tallene på barnløse høyere enn hos andre grupper. Derfor må vi se på de strukturelle ordningene. Det er ikke sikkert at ordningene er fleksible nok for alle. For eksempel innenfor kunstfag er det få kvinner som får mer enn ett barn, og de venter lenge med å få barn. Der er det mange frilansere og prosjektarbeidere. For dem er det vanskelig å opparbeide seg rettigheter i forhold til permisjon og betaling fra arbeidsgiver. Vi må ta innover oss at forskjellighet er det nye. Jeg har ingen ambisjoner om å komme med politiske tiltak eller løsninger, men å få de ulike situasjonene frem i lyset.

– Regjeringen har varslet at de vil åpne for større grad av midlertidige kontrakter i arbeidslivet. Kan dette påvirke fruktbarheten?

– Ja, for det er ofte et tidsspørsmål når man velger å få sitt første barn, og mange "timer" det i forhold til når det passer i forhold til arbeidslivet. Mange



Foto: Hege Kristin Fossler Pedersen

kvinner går på midlertidige kontrakter, og de er ikke sikre på å få tilbake jobbene sine dersom de får barn. Disse kvinnene venter ofte lenger med å få barn enn de ville ha gjort med sikrere jobb og bedre rettigheter. Dette er noe å tenke på når regjeringen åpner for større grad av midlertidige kontrakter i arbeidslivet. Kanskje kan dette føre til at enda flere venter enda lenger før de får barn, og at flere får færre barn.

– *Norske kvinner venter jo lenger og lenger før de får barn. Er du bekymret over denne utviklingen?*

– Tallene de siste årene viser at utviklingen ikke går like raskt som tidlig på 1990-tallet. Selv om mange venter med å få barn, er det jo også mange som får barn når de er i 20-årene. Jeg tror vi har vært gjennom en overgangsperiode hvor det er blitt flere av dem som venter, men at det ikke vil være den samme utviklingen fremover.

– *Hva med din egen omgangskrets?*

– Jeg har funnet ut at min omgangskrets ikke er særlig representativ. Det er parene i mitt miljø som er sære og ikke spesielt gjennomsnittlige. Venninnene mine venter lenge med å få barn, sånn som jeg. Norske kvinners hverdag og liv er ikke slik som hos dem jeg ser og kjenner til. Det er fortsatt et flertall av norske kvinner som ikke tar mer utdanning enn videregående skole, sier Lappegård.

Lampefeberen letter

– *Hva med å delta i TV-debatter for å snakke om fruktbarhet?*

– Nei, huff, min jobb er å legge premisser for debatten. TV-opptredener får andre ta seg av. Jeg synes det er spennende å være på forskersiden; fore politikere og samfunnsplanleggere med råmateriale slik at de kan ta gode og riktige beslutninger, sier Trude Lappegård.

Til tross for mange medieoppslag, så lider hun av en ikke ubetydelig lampefeber, avslører kollegene.

Trude Lappegård er ikke den som rekker opp handa først for å stå på scenen og snakke til store forsamlinger. Men hun jobber målrettet med saken. Å holde foredrag og snakke til forsamlinger, mener hun er en del av hennes jobb, og at hun derfor stadig må forbedre seg.

– Det er riktig. Jeg misliker mye oppmerksomhet omkring meg selv. På Universitetet i Oslo lærte vi ingenting om formidling. Jeg satt på bakerste benk og lyttet til foreleseren i seks år, så gikk jeg tilbake til ensomheten på lesesalen for å skrive ut notatene. Aldri ett ord om at vi skulle formidle det vi lærte, eller hvordan. Formidlingsbiten kom som et sjokk på meg da jeg entret yrkeslivet, sier hun.

– I dag er jeg ikke redd for å vise folk rundt meg at jeg er nervøs før jeg skal holde foredrag. Jeg tar små skritt, og synes jeg lykkes bra med det.



Foto: Hege Kristin Fosser Pedersen

– Hva er dine mål i yrkeslivet?

– Det hadde vært morsomt å være med i et utvalg som så nærmere på familiepolitikk og fruktbarhet, men det er vel ikke aktuelt å sette ned et slik utvalg før fruktbarheten har gått drastisk ned. Jeg har absolutt ingen konkrete planer om å gjøre noe annet enn å være forsker i SSB, samtidig som jeg er i en tidlig fase av min yrkeskarriere. Det hender jeg stiller meg spørsmålet om jeg skal være her til jeg går av med pensjon om 33 år? Jeg har aldri hatt langsiktige mål. Nå skal jeg først og fremst lande doktorgradsavhandlingen min. Jeg venter på svar fra komiteen om den er godkjent eller ikke. Ifølge kollegene er det ingen tvil om at svaret blir positivt.

Vil ha pappaene hjem

– Pappapermisjon, sier jeg, og Trude Lappegård biter på kroken. Hun kan så mye om temaet og mener at kvinnene må slutte å se på fødselspermisjonen som sin egen fordi det faktisk også har mye å si for likestillingen i hjemmet at far er hjemme med barna.

– Mange kvinner oppfatter fortsatt foreldrepermisjonen som sin. De ønsker ikke å gi avkall på permisjonsuker for at pappaen skal få være mer hjemme med barnet. Men undersøkelser viser at halvparten av norske fedre ønsker en større del av permisjonen. Jeg tror den eneste løsningen er å gjøre flere uker om til "tvungen" fedrekvote. Det må være en rettighet, ikke en mulighet slik det har det vært i 12 år siden fedrekvoten ble innført. I dag er det særlig kvinner med høy utdanning og inntekt som deler permisjonstiden med faren.

– Hva kan arbeidsgiverne gjøre?

Det må bli legitimt at fedrene tar foreldrepermisjon. Arbeidsgiverne må innse at også menn får barn. Mange ønsker å ta ut mer permisjon, men synes det er vanskelig å si det til arbeidsgiveren. I dag tar 85 prosent av alle fedre som har mulighet til det pappapermisjon. 15 prosent av fedrene tar mer enn fire ukers permisjon. Menn i offentlig sektor tar oftere utvidet pappapermisjon enn menn i privat sektor. Det henger sammen med at staten gir full kompensasjon.

– Men hvor stort er det reelle tallet?

– 60-65 prosent av alle nybakte pappaer tar ut sine fire ukers permisjon med lønn. Reglene ble endret for to år siden, men det gjelder ikke pappakvoten. Her henger vi etter Sverige. Det handler ikke om å rasere mors permisjon. Hvorfor er mor imot større egenkvote til far? Skulle det vært rettferdig, ville far i alle fall hatt ni uker på samme måte som mor har ni uker "tvungen" permisjon.



Foto: Hege Kristin Fossler Pedersen

– Får du mange spørsmål fra dine venner om barn og fruktbarhet?

– Ja, i alle fall om permisjonsrettigheter. Dem kan jeg på rams.

Fikk verktøykasse fra far

Trude Lappegård har alltid et prosjekt på gang. Ikke før det ene prosjektet er i boks, er hun i gang med neste. Gjerne flere på en gang. Nå er akkurat badet i leiligheten på Majorstua pusset opp, og gangen står for tur. Og tro ikke at hun skal ha noen snekker til å bygge innbygde bokhyller, eller slipe noen gulv. Nei, hun gjør det så klart selv.

Hun pusser opp gamle møbler og trekker dem om. En ørelappstol skrudde hun fra hverandre for å trekke den om og sette den sammen igjen. Hun henger etter sigende rundt i møbeltapetsererbutikker og snakker med ekspertene om detaljer og små tips rundt møbeltapetsering. – Når det er vanskelig og tungt å forsøke, er løsningen å bruke hendene til praktiske prosjekter. Det er avslapping for meg å bruke kroppen til noe ikke-akademisk.

Faren ville at datteren skulle være selvhjulpen på det praktiske. – Jeg fikk verktøykasse av far da jeg flyttet hjemmefra. Enhver kvinne med respekt for seg selv har en slik kasse, sa han til meg.

Kollegene sier hun er en krumtapp når det gjelder å arrangere større møter eller seminarer. Da kan vi være sikre på at alt fungerer – det er ikke den ting Trude ikke har tenkt igjennom på forhånd – et praktisk geni!

Men hun er ikke den som venninnene ringer til på lørdag formiddag hvis de skal sitte rolig på kafé for å prate. – Jeg er nok for rastløs, og liker bedre å gjøre ting sammen med andre enn å sitte stille på rumpa lenge. Kanskje er det derfor hun er så glad i friluftsliv også. Fotturer i Jotunheimen om sommeren er favoritten, og i fjor begynte hun å blåse liv i gamle orienteringskunster fra ungdomstiden.

Dersom hun ikke pusser opp hjemme, eller trekker om møbler, så strikker hun til seg selv eller til venninner eller syr dukkeklær til sitt tre år gamle faderbarn som stadig kommer med nye ønsker til dukkekolleksjonen.

Lønn for strevet

Trude er en grå eminense i Akademikergruppa. Hun har sterke meninger, er hjernen bak mange gode initiativ, men hun er nok ikke så glad i, eller opp-tatt av, å fronte gruppa utad.

I lønnsforhandlingene de siste årene har Akademikernes 300 medlemmer, uten å vite det, cashet inn på grunn av Trudes systematiske tilnærming og gode forberedelse. Hennes kompliserte og litt hemmelige regneark (som nok bare hun selv forstår helt) har vært et uunnværlig hjelpemiddel før og under forhandlingene, sier kollegene i Akademikerne.

– Jeg brenner for lønnsforhandlinger. Nei, nei, nei, ikke min egen lønn, understreker hun. Den er underordnet. Det er spillet om pengene jeg liker. Jeg er fascinert av det spillet som skjer når to parter med motstridende interesser møtes og at de skal enes til slutt. Begge parter gir og tar og lirker seg frem til en løsning til slutt. Det handler om å være forberedt her også. Ikke noe må være overlatt til tilfeldighetene. Heller ikke på dette området.